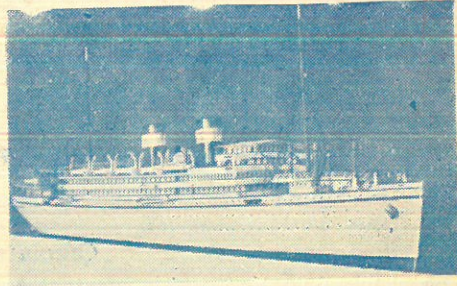

Transatlantik

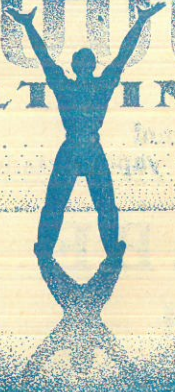

Gördüğünüz 2 metre boyundaki transatlantik bütün işçiliği Giresunda İsmail Uzunmaya tarafından yapılarak 3 senede meydana getirilmiştir. Bu san'at eseri, görenleri hayran bırakacak derecede zarif ve hiçbir san'atkarın bir daha eşini yapamayacağı bir harikadır.

Bahar ve Çiçek Bayramı münasebetiyle Gülhane Parkında hususi pavyonunda teşhir edilmektedir. Müteakiben İzmir fuarında gösterilecektir.

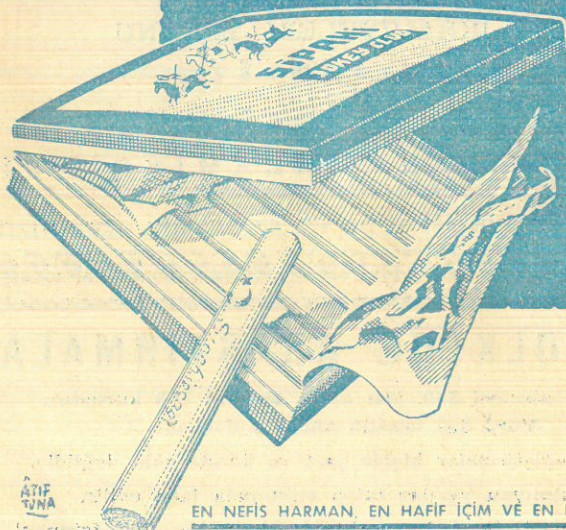
AKBANK in

2000 ALTINI

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

Sipahiocağı

EN NEFİS HARMAN EN HAFİF İÇİM VE EN LÜKS AMBALAJ..

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Temmuz 1953

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

- Ahuska Destanlarından İkisi KIRZIOĞLU M. Fahrettin
Bozkırda Bâzi Halk Tedavileri Ahmet PETEKÇİ
Tunceli Bölgesindeki Aşiret ve Kabile Adları Ali Rıza ÖNDER
Elâzığlı Mân'el Dilşat Hanım Fikret MEMİŞOĞLU
Yaş Çağları Veysel ARSEVEN
Köroğlu İstanbulda Mahmut Kemal YANBEY
Be'nî Masallarından: Deli Karı Salih SAN
Çumranın Alan Köyünde Bulgur Çekme, Kış Hayatı . . . Veli VAROL

İkinci Cildin Fihristi ve İndeksi

Sayı: 48

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİT

ÇOBAN

Anlatanın adı: Mahmut Tümay; Nerele
olduğu: Besni'li; Nerede anlattığı: Besni Aşağışehirde; Yaşı: 52

Derliyen: Salih SAN

Vakti zamanında bir çoban ve çobanın da iyi bir köpeği varmış. Meğersem bu köpek kurttan aşılama yapmış.

Çobanın günde bir koyunu kaybolurmuş. Bir gün çoban kurnazlık yapmış; uyuyormuş gibi yapıp seyir edince, dağdan bir kurt uluması duymuş. Köpeğinin hemen o dağa doğru bir koyun götürdüğünü ve kurdunun beraber olup koyunu yediklerini görmüş. Sabahleyin köpeği tutup ayaklarından asmış.

Memleketin padişahı ile veziri seyahata çıkmışlarmış. Tesadüf olacak, bu köpeğin ağaçta asılı olduğunu görmüşler. Çoban'a:

— Bu köpeği niçin astın? Diye sormuşlar. Çoban da

— İsrar etmeyin söylemem, demiş. Çünkü onların padişahla vezir olduğunu bilmiyormuş. Sonra çobanın adresini defterlerine yazıp gitmişler.

Bir zaman sonra çobanı saraya istemişler. Çoban saraya varınca yine:

— Bu köpeği niçin astın? Diye sormuşlar. Çoban yine söylememiş. Padişah çobanın boynunun asılmasını emretmiş. Başvezir:

— Padişahım, bunda bir iş var, biraz sabredek bakalım ne olacak? Demiş. Vezirin tekrar:

— Yavrum, niçin söylemiyorsun? Demesi üzerine:

— Beni üç gün şihislâm edin de ondan sonra söyleyim, demiş. Bu söz üzerine çoban'a

limeye Aşık Paşa Zade Tarihinin 178. sahifesinde tesadüf ediliyor. Yalnız orada (Evlmek) şeklindedir.

Seysana: Gelinin çeyiz sandıklarını götüren beygir.

Sırçan: Yün ipinin iğ şeklinde masuraya dolanmış hal.

Soyka: Ucu eğri, boynuzdan saplı Arnavut çakısı.

Sömbek: Aptal, safdil, söz anlamaz.

Sündük: Arsız, sıkılmaz.

—T—

Tani: Abla. Bu kelime ihtiyar erkeklere verilen Apo genel vasfının karşılığıdır.

Tete: Teyze demektir.

yeni elbiseler giydirerek şihislâm yapmışlar.

Merkeze varınca bir kurnazlıkla:

— Yahu, beni şihislâm yaptılar ama, ben ecnebiyim, beni muayene yapsalar halim ne olacak? Deyince oradaki on iki şihislâmın dokuzu biz de öyleyiz deyince çobanın yüzü gülmüş. Üç gün sonra padişahın yanına varmış. Çobanı yine sorguya çekmişler:

— Sen şihislâmınızı muayene et ki, ben de köpeğimin kabahatini söyleyim, demiş. Şihislâmı hemen huzura çağırılmışlar; muayene edince dokuz tanesinin ecnebi çıktığını yani sünnetsiz olduğunu görmüşler. Çoban'a

— Bu ne hal? Deyin soruluncu

— İşte, sizin şihislâmlar da bizim köpeğin cinsindenmiş; bizim köpek kurttan aşılama olduğu gibi sizin şihislâmların da çoğu ejnebiymiş. Senin padişahlığındansa benim çobanlığım daha iyi, hiç olmazsa ben köpeğimin cinsini buldum ve cezasını verdim. Sen daha şihislâmlarının ne olduğunu bilmiyorsun? Demiş.

Padişah çoban'a hak vererek serbest bırakmış ve ejnebi şihislâmlarının da boynunu kestirmiş.

SÖZLÜK Meğersem: Meğer ki, Edinel, Edince, Kurdunan: Kurtla, Sölemem: Söylemem, Varıncı: Varınca, Boynunun asılmasını: Asılmasını, Sabredek: Sabredelim, Şihislâm: Seyhislâm, Seyhülislâm, Deyinci: Deyince.

Tulup: Atılmış, kabartılmış yün; Yürüklük (Attın tulup, teptin keçe, sıvrıltın külâh) şeklinde bir de bilmece söylerler.

Türçinik: Domates, biber, sirke ile ezilerek meydana getirilen bir çeşit salata.

Timişki: İnce, sık güzel dokunan kumaşlara verilen isim.

—Y—

Yahni: Soğanlı et yemeği.

Yaykamak: Yıkamak. Bazan yumak ta derler. (I)

Yandıran: Kadınların yüzlerine sürdükleri kızılhk.

Yoğurt: Ayran.

Yüzünge: Ayna.

OYAL ve BEBE

Çikolataları nefis ve lezizdir.

OYAL ve BEBE çikolataları fenni şekilde en son sistem otomatik makinelerle yapılmaktadır.

OYAL ve BEBE ÇİKOLATALARINI

HER YERDE İSRARLA İSTEYİNİZ.

T.C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları

1953 İKRAMİYELERİ YEKÜNÜ

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve
DOLGUN PARA İKRAMİYELERİ

FAZLA TAFSİLÂT İÇİN 444 ŞUBE VE AJANSIMIZ EMRİNİZDEDİR

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik aboneli 300, altı aylık aboneli 150 kurustur.

Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektobi sokak, No. 17 - İstanbul

Diği ve Baskı: EKİCİGİL MATBAASI

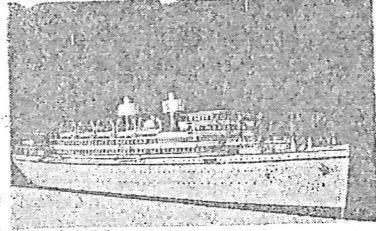
AKBANK

2000
ALTINI

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

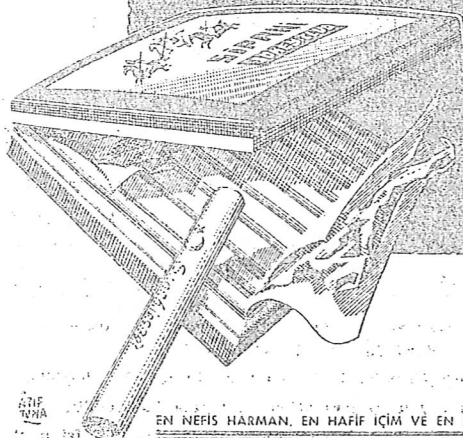
Transatlantik

Gördüğünüz 2 metre boyundaki transatlantik bütün işçiliği Giresunda İsmail Uzunbaya tarafından yapılarak 3 senede meydana getirilmiştir. Bu san'at eseri, görenleri hayran bırakan derecede zarif ve hiçbir san'atkarın bir daha eşini yapamayacağı bir harikadır.

Bahar ve Çiçek Bayramı münasebetiyle Türlhane Parkında hususi pavyonunda teşhir edilmektedir. Müteakiben İzmir fuarında gösterilecektir.

Sipahiocağı

EN NEFİS HARMAN, EN HAFİF İÇİM VE EN LÜKS AMBALAJ.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Temmuz 1953

İÇİNDEKİLER:

- Ahıska Destanlarından İkisi KIRZIOĞLU M. Fahrettin
Bozkırda Bazı Halk Tedavileri Ahmet PETEKÇİ
Tunceli Bölgesindeki Aşiret ve Kabile Adları Ali Rıza ÖNDER
Elâzığlı Mân'el Dilşat Hanım Fikret MEMİŞOĞLU
Yaş Çağları Veysel ARSEVEN
Köroğlu İstanbulda Mahmut Kemal YANBEY
Beynî Masallarından: Deli Karı Salih SAN
Çumranın Alan Köyünde Bulgur Çekme, Kış Hayatı . . . Veli VAROL

İkinci Cildin Fihristi ve İndeksi

Sayı: 48

Kuruş: 25

SAKİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇE

İLANCIK - NİR

350.000 TL

EV

PARA

ALTIN

TRAKTÖR

OTOMOBİL

222

23 Mart 1968

Sat: Rafet Köfukü

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ : İHSAN HİNÇER

No. 48

TEMMUZ 1953

YIL: 4; CİLT 2

Ahıska Destanlarından İkisi

Yazan: KIRZIOĞLU M. Fahrettin

Ahıska, Kars ilinin kuzeyinde, Kür ırmağına soldan karışan Ahıska- çayı üzerinde ve şimdiki "Gürcistan" S. S. Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalmış bulunan çok eski bir Türk şehridir. Milâdın V. asrında "Akesga" (482 deki Oğuz — Arsaklı-Sasanlı savaşında geçer) ve Dede-Korkut Kitabında "Ak-Sika", Akkoyunlu ve Osmanlı İmparatorluklarının fetihlerinde "Ahıska, Akhıska" gibi söylenişlerle anılan ve bağlarıyla, bahçeleriyle tanınmış bulunan bu şehre komşu olan Gürcüler, "Akhal-Çikhe" (— Yeni-Kale, daha doğrusu: Akal — Akça-Kale mânâsına) demektedirler. Yeni harflerimizin kabulünden sonra, ne yazık ki birçok resmî ve hususî türkçe haritalarda, bu şehrin tarihi ve türkçe adı olan "Ahıska, Akhıska" yerine Rusların da benimsediği gürcüce şekildedir. "Ahalçık, Ahaletk" diye yazılmaktadır.

Alp-Arslan çağında 1068 yılında Selçuklu ülkesine katılan Ahıska bölgesi, Kafkaslar kuzeyinden gelen ortodoks-hıristiyan Kıpçak — Kuman Türkleri'nin akın ve savaşlarıyla 1124 yılında Gürcü-Bagrathlı kralığının eline geçmiş ve burarlardan kovulan Müslüman-Oğuzların yerine Hıristiyan-Kıpçaklar, Anı ve Erzurum şehirlerini merkez edinmiş olan Selçuklulara tâbi Şeddâdî ve Salduklu Hü-

kümetlerine karşı sınırboyu koruyucuları olarak yerleşmişlerdi. İlhanlılar çağında Ahıska ile Poskov arasındaki Cak-Su köyünden çıkan ve "Atabek" unvanını taşıyan "Kıpçaklı-Begleri, 1268 - 1578 yılları arasında 300 seneden fazla Ahıska-Ardahan-Artvin-Oltu bölgelerinde müstakil ve yarı-müstakil hükümet sürmüşler, 1578 Ağustosundaki Çıldır Meydan Savaşını müteakip da ortodoksluğu bırakarak müslüman olmuşlardır. Bunların ölkelerine Gürcü kaynaklarında "Sa-Atabago" (— Atabek-Yurdu/Mülkü) denilmektedir. "Çıldır-Atabekler" de denilen Ahıska-Atabeklerinden II. Baka ile Ak-Boğa, Temür ile Karakoyunlulara tâbi olup Gürcülerle savaşmış; Atabek Bahadır (1466 - 1475) ise Akkoyunlu Uzun-Hasan'a tâbi olup Gürcistan'a akınlar yapmıştır. Yavuz'un Trabzon vâililiği sırasında ona itaatle kulavuzluk eden Atabek Büyük Mirzâ-Çabuk (1502 - 1516), Osmanlıların Açıkbaz (İmeret — Kutayıs) Gürcüleri üzerine sefer ve hâkimiyetine hizmet etmiş, Çıldırın dönüşünde de ordumuza Pasın'ın Çobanköprüsü köşğinde külliye'li erzak yetiştirmişti.

Son paytahtları, Ahıska'nın batı yanındaki Koblyan sancağı merkezi Adıgön'ü "Altın-Kala" (— Altın-Şehir) gibi türkçe bir ad veren Ahıska-Atabeklerinden ön-

223

beşincisi ve sonucusu olan V. Kvarkvare (Gargara)'nın küçük kardeşleri 1578 de müslüman olarak Mustafa Paşa ve Sefer Paşa adlarını alıp, "Çıldır Eyaleti" merkezi Ahıska'da beğlerbeğlik etmişlerdir.

XII. Asır başlarından itibaren Ahıska bölgesi ve Çoruk boyunun hâkim ahalisi, sarışın ve çok güzel yapılı Kıpçak — Kuman Türklerinden olduğu için, buraların şivesi, Anadolul ve Azerbaycan lehçelerimizden daha çok "Çağatay" (Kıpçak) türkçesi hususiyetlerini taşımaktadır. (1). III. Murat çağında serdar Lala Mustafa Paşa'nın "Çıldır" diye meydan savaşı yerinin adını verdiği ve eski "Atabek-Yurdu" (Sa-Atabago) bölgesini içerisine alan "Eyalet" in merkezi olan Ahıska, 1578 den elimizden çıktığı 1829 tarihine kadar 250 yıl boyunca "Beğlerbeğlik" tahtı olmuştur. Gürcistan ve sonra da Tiflis üzerinden gelen Moskoflara karşı Anadolunun kuzeydoğusunda en büyük kalelerimizden biri olan Ahıska, nihayet ikinci Rus saldırısı sırasında yıkılıp yıkılarak düştü. O zaman 50 bin nüfuslu olan işlek ticaretli Ahıska şehri, h. 1244 (1828) yılında 22 Ağustos'ta başlayan "Ahıska Meydan Muharebesi"nde ordumuz bozulunca kuşatılmıştı. Çoluk-gocuk ve kadimleriyle birlikte yurt müdafaasında hârikalar gösteren Ahıskalılar, Moskofların yağlı paçavralarla şehri yakmaya başlaması ve şiddetli top ateşleri karşısında yine savaş devam etmiş; düşman askerleri "her haneyi zaptetmek için ayrı ayrı hücumlar" yapmak zorunda kalmıştır. Erkekleri şehid düşmüş olan Ahıskalı kadınlar ve kızlar, balta, satır ve kılıçlarla Moskof neferlerinin üzerine atılıyor, silâhı olmayanlar da düşmanın eline sağ geçmemek için canlarını yangın alevler içerisine atarak şerefle şehid oluyorlardı. Nihayet, 28/29 Ağustos 1828 teki cehri hücum sonunda, "yanarak kül haline inkılâp eylemiş, bir harabezâra dönmüş bulunan bütün şehir sabahleyin Ruslar elinde idi."

1828 - 1829 Türk-Rus Savaşını en geniş şekilde inceleyip yazarak iki ciltlik eser neşreden Askeri Müzeler Müdürü rahmetli Ahmet Muhtar Paşa, "Ahıska müdafaası, 1214 Seferine en büyük şân ve şeref veren beşeriyetin fevkinde denebileceği emsâlî nâmesbuk bir müdafaai safderâne idi", dedikten sonra Cumhuriyet Hükümetimizin günün birinde "Ahıska mücahidleri, mücahideleri, ga-

zî ve gaziyeleri nâmına bir mahall-i münâsibde MUHTEŞEM ve MUPAZZAM bir ÂBİDE" dikmek ihtiyacını duyacağını söylemiştir (2).

Eskiden: "Acara, Ardahan, Göle, Livana (Artvin), Maçahel (Borçka-Maradit), Pertekrek (Yusufuli), Ardauug, Oltu, Şavşat, Penek, Poskov, Çıldır, Cicekek, Hirtas, Ahılkelek, Ahıska, Tiryalet (Azgur)" gibi 17 sancağı bulunan "ÇILDIR EYÂLETİ"nin merkezi olan Ahıska, Eylül 1829 tarihli Edirne Muahedesiyle Çarlığa bırakılmak felâketine uğradı; adı geçenlerden son beş sancak bölgesi de yeni hudut dışında kaldı.

Bu felâket üzerine şehirde sağ kalabilen bedbahtlarla yakın köylerdeki ahali, "Küffar içinde kalmamak" için yeni hududun berisine; Kars ve Erzurum bölgelerine akın akın göçerek gelip yerleşmeğe başladılar. "1245 Ahıska Muhacirleri"nin ucu, Bursa'ya değin yayıldı... Anadolumuzda Moskoflar elinde kalan yurtlarını bırakarak ilk defa göçme felâketini çeken Ahıskalılar oldu. Bu münasebetle, bilhassa halk edebiyatımızda "Ahıska Destanları" ile "Ahıska Ağıtları"nın çok mühim bir yer tuttuğu görüldü. 1936 - 1937 yılında memurlukta Poskov'da bulunduğumuz sırada, köylüler elindeki eski cönklerde ve halk arasında canlı olarak bulunan hemen bütün "Ahıska Destanları ve Ağıtları" nı derleyip tesbit ettik. 1918 - 1919 yıllarında, eski şehirleri Ahıska'yı kurtarmak ve korumak için canla başla çalışarak çok yararlıklar göstermiş olan yiğit Poskovluların "Ahıska" adı anıldıkça içlerinin burkuluğu, gönüllerinin dolduğu görülür... Bunlar arasında, Ahıska'nın kahramanlık menkıbelerini ve düşüş felâketine ait hâtıraları nine ve dedelerinden duyarak bilmiyen yok gibidir.

Aşağıya aldığımız birinci destan, "koçklama" (haması şiir) olup, 1828 de Borcom-Boğazı'nda Ahıskalı gönüllülerle ordumuzun Moskoflarla savaşıp üstün geldikleri bir zamana aittir; Poskov'un "Sakabol" köyünde h. 1267 (1851) yıllarında yazılan bir cönkte "Destan-ı Ahıska" adı ile yazılmıştır.

1928 Ahıska Koçklaması

Ahıska'nın başı duman
Gelmış gene Zâlim düşman
Koçklar aldı şöhret, şân
Kırdı Moskof'u Ahıska.

ARAŞTIRMALARI

Vardı Boğoz'da (3) oturdu
Düşmana yara yetirdi
Dört yanı al-kan göttürdü
Vurdu Moskof'u Ahıska.

Gaziler bakmaz gerliye
Sanki kurt girmiş sürüye
Aldı Moskof'u ariya (arayaya)
Sardı Moskof'u Ahıska.

Moskof'un belî bükküldü
Hileye, şere dökiüldü

Şenlik (4) Boğoz'dan çekildi
Çardı (5) Moskof'u Ahıska.

Khamş-oglu hiyanet oldu (6)
Çel-çocuğa (7) talan saldı
Asker de gerliye geldi
Gördü Moskof'u Ahıska.

Seherde kavga kuruldu
Düşmanın saffi yarıldı

Alta bin saldat (8) kırıldı
Serdi Moskof'u Ahıska.

Satır, balta, bıçak, nacak
Ne bulduysa dirgen'e çak (9)
Alıp hücum etti koçak (10)
Gördü Moskof'a Ahıska.

Sokakta ahr kan, leş
Koptu Kıyametin eşi
Eğer hatun, eğer kişi
Yerdi Moskof'u Ahıska.

Bu ikinci parçayı, Poskov'un Ahıska yolu üzerinde ve hudut üzerinde bulunan BADELE köyünde çok ihtiyar bir nineden, eski "ağlama" havasıyla söylenirken duyup tesbit ettik. Bunu söyliyeni ninenin ninesi, Ahıska'da "eğri kılıç ile saldatları kesen" ve bu mücahedede de bir kolunu kaybedip çolak kalan yiğit-hatunlardan imiş. "Uzun ağlama makamı ile söylenen bu ağıt, bütün dinliyenlerin yüreğini oynatıyor, burunun ucunu sızlatarak "gözünü dolukturuyor"du...

"AHISKA'NIN AÇILAMA TÜRKÜSÜ"NDEN

Ahıska'ya geldi üç tene (tane) Paşa,
Paşalar gitmedi, ettiler hâsa,
Oğl-uşak dökiüldü dağ ile taşta
Bilir misin o tufann Ahıska..
Ahmediye (11) minaresi sökiüldü,
Arabaylan Uruset'e (12) çekildi;
Hangi şah vaktinde bînan (13) dökiüldü?
Acep kaçındadır sını (14) Ahıska?..
Ustaların kama, kılıç yapardı,
Müşteriler ellerinden kapardı (15),

Cuma günü bir velvelen kopardı (16),
Unuttun mu er-meydanın Ahıska?..
Adım (17) idi Ahıska'nın koçağı,
Müzeyyen çarşuları, ayvan konağı,
Yaktı kâfir, bastı saldat, Kazağı,
Talan oldu hanımın Ahıska.

Toprağından bin (18), bereket çekildi
Kurdu sümbülün, denin (19) Ahıska..

İhtiyar nine, gözlerinden dolu gibi yağ
dökerek ağıtın sonunu getirdi; dinliyenlerin de gönlünü silip Ahıska'nın 1244 günlerine göttürdü... Bu arada, ağıt'ın yanık şahirinin mahlası geçen son kıt'atının ilk iki mısraını da unuttu.

★

Bugün Ahıska'nın elimizden çıkışının üzerinden 134 yıl geçmesine rağmen; Ankara-keçilerini yetiştiren, nefis meyveleriyle meşhur köylerinde umum nüfusun çoğunluğunu teşkil eden Türk ahalisiyle Ahıska, Çarlığın devrilişiyile 1917 - 1921 arasında "millî benliği"ni unuttuğum göstermiş ve Gürcülerle savaşmış olduğu gibi, Lozan'dan sonra Ankara'ya gizlice bir murahhas da gönderip "Misak-ı Millî" dışında bırakılmalarını protesto etmiş ve ilk fırsatta kuruluşlarına çalışılması dileğinde bulunmuştur!.. Ulu-Tanrı yardımcıları olsun.

(1) Bak. "Çoruh-Şavşat", İstanbul 1945, s. 29, 47 - 50, 55 - 58.

(2) Ahmet Muhtar Paşa, "1244 - 1245 (1828 - 1829) Türkiye - Rusya Seferi ve Edirne Muahedesi", Ankara, 1928, 1. 222 - 232, 237 - 238. Ayrıca, on yıl önce bizim "F. Saltkan" takma adıyla neşrettiğimiz "Ahıska Ağıtlarından Birkaçı Dolayısıyla" adlı yazımıza bakınız. (Türk Amacı dergisi, İstanbul 1943 Şubat, I. 379 - 384, sayı 8 de).

(3)Boğoz — Boğaz: Borcom-Boğazı. 4) Şenlik — Ahali, halk. 5) Çardı — Ahıska ağzında "çıkardı". "Çarmak", çıkarmak demektir. 6) Khamş-oglu: Acara mutasarrıfı Khamş-oglu Ahmet Paşa'dır ki, Ahıskalılar Borcom-Boğazı'nda düşmanla çarpışırken, Ruslardan aldığı bol rüşvetlerle matiyetindeki "Acara deilleri" ile cephe gerisindeki evleri yağmalamış ve çoluk çocuğa talan etmiştir. Bunun üzerine ahalden olan muharipler cepheyi bırakarak evlerine dönmüşlerdir. 7) Çel-çocuk — Çoluk çocuk. 8) Saldat — Rus

Bozkırda Bazı Halk Tedavileri

Yazan: Ahmet PETEKÇİ

AYDAŞLIK

Yeni doğan hastalıklı ve cılız kalmış çocuklara aydaş denir. Bunun da iki sebebi vardır. Birinci sebebi kırk karışması, ikincisi de nazar (dil değmesi) olması. Yeni doğan çocukları kırk günü doldurdıkları zaman yıklarlar. Bu kırk gün içinde bir komşunun veya yahu köyde olursa köyde bir çocuk doğarsa; bunların kırkı karıştığı için birinden biri aydaş olur. Tedavi etmek için, kırkı karışan çocuğun bulunduğu ev de dahil mahalleyi, köyü dolatırılır. Kırkı karışan çocuğun her hangi bir giyeceğini bulup giydirirler.

İkincisi için de, mahalleyi, köyü dolatırılırsa da, aydaşlık türbelerine götürürler, mezarlıklarına yatırılır.

Bazı köyde ve mahallede sakar insanlar vardır. Bunlar herhangi bir insana, çocuğa baktıkları zaman o kimsede bir halsizlik meydana gelir. Günden güne sararır, zayıflar ve dermanı kesilir. İşte böyle insanları tedavi etmek için sakar denen insanın bastığı yerden toprak alınır ve hastaya yalattırılır. Mangal kömürü yakılarak üzerine üzerlik otunun meyvası da dökülür ve bundan çıkan dumani hastaya koklatılır.

askeri, (fransızca "soldat"dan). 9) Çak — kadar, değin.

(10) Koçak: Koç-yiğit, kahraman adam. 11) Ahmediye: "Çıldır (Ahıska) Beğlerbeğisi Hacı-Ahmed Paşa'nın h. 1163 (1750) yılında "Ayasofya örneğinde" yaptırdığı çok san'atlı ve meşhur camidir. Bu paşa, "Ahmediyye" adıyla bir medrese ile bir de "Paşa-Punğarı" adlı çeşme yaptırmıştır. Ahmediye minaresinin söktürülerek müzeye kaldırıldığı söylenir. 12) Uruset: Rusya. 13) Binan: Burada temel, esas. 14) Sınnın — Yaşın. 15) Ahiskada yapılan kama ile kılıçlar çok meşhur olduğundan, burda hatırlatılmak isteniyor. 16) Her Cuma günü Ahıska'da da cirit oynandığı, at yarışları ve pehlivan güreşleri yapıldığı için, böyle denilmiştir. 17) Adım: Nâmdar, meşhur, benâm, 18) Bin: Feyiz, bereket. 19) Dên: Dane, hububat.

KURŞUN DÖKMEK VE DALAK KESMEK

Türk Folklor Araştırmasının 44 sayısında Atilla Kılınc Bey Mersinde kurşun dökme ve urasadan bahsediyor. Bu yazıyı okuduktan sonra Konya ve Bozkırdaki kurşun dökme arasında az çok bir değişiklik gördüğüm için bildiklerimi karınca kaderince anlatmaya çalışacağım.

Kurşun, nazar, yani dil deymiş insanlara bilhassa çocuklar için dökülür. Bir eleğe, bir demir kaşık, bir makas ve biraz da, üzerlik konur. Kurşun herhangi bir kapta eritilir ve içinde su bulunan bir leğenin içine dökülür. Elek de üstüne konur. Eleğin içindekiler dökülmeyecek şekilde leğenin üzerine oturtulur. Bu iş üç defa tekrar edilir. Son defasında küçük bir delik kurşun parçası alınarak çocuğun bu yerine dikilir. Su ve eleğin içindekiler bir çeşmenin ayağına dökülür ve leğen de üzerine kapatılır. Bu halde 24 saat durur.

DALAK KESME

Dalak, sıtmalı insanlarda, akyuvarları meydana getirmek için çalışırken şişmesinden ileri gelen bir karın şişkinliğidir. Diğer koca karı ilaçları gibi bunun da bir ocağı vardır. Ocağ aileden ferdlere intikal ettiği gibi elvermek (daha evvelki sayılarda yazıldı) suretiyle de geçer.

Dalıklı adam yanında bulunan yakın akrabalarından biriyle ocağa gider. Dalağı kesen adamın önüne sırt üstü yatır ve üzerine büyüğe bir tahta parçası konur. Dalağı kesen adam eline bir balta alır ve hastanın yanındaki adama sorar.

— Nereden gelin?
— Kafdağının ardından.
— Neye geldin?
— Dalak kesmeye.
— Kesemezsin
— Keserim der ve hafifçe tahtaya bir vurur. Bu iş de üç defa tekrar edilir ve dalak kesilmiş olur.

Tunceli Bölgesindeki Aşiretler ve Kabile Adları

Yazan: Ali Rıza ÖNDER

İran ve Orta Asyadaki Türk uruklarının müslümanlığı kabulünden sonra oymak oymak Anadolu'ya sızmağa ve ordu ordu akın edip yerleşmeğe başladığı sıralarda hemen hepsi de bağlı buldukları boyların ve soyların adlarını taşımakta devam ediyorlardı. Tarihin daha eski devirlerinde göçebeliği terk edip yerleşik hayatı benimsemelerine ve tarım, sanayi, ticaret alanlarında ileri bir medeniyet seviyesine ulaşmalarına rağmen Küçük Asyaya gelişlerinde ister istemez bir müddet daha aşiretler ve kabileler halinde kısmen de olsa göçebe yaşayışı içerisinde kaldılar.

Bugün, doğu Anadolu'da yarı göçebe Biritanlılardan başka yerleşmemiş hemen hiçbir aşiret kalmamıştır. denebilir. O kadar ki göçebelik devrinin son işaretleri olan aşiret ve kabile adları, kendi mensupları arasında dahi unutulmuş üzeredir.

Biz, Tunceli bölgesinde yaşamış insanların günümüze kadar gelmiş canlı birer izi olan aşiret ve kabile adlarını, o çevrede bulduğumuz yıllar içerisinde şöylece tesbit edebildik:

Bucak müdürü Pertekli Safi Çelik'in Hozat ve Çemişgezek ilçelerine ait olup faydalanmamıza izin verdiği yayınlanmamış araştırma notlarındaki tasnife göre, eskiden Dersim diye anılan bu bölgedeki aşiretler iki bölüme zümreye ayrılmaktadır:

- 1 — Şeyh Ahmet Yeseviye bağlı olanlar,
- 2 — Dersimliler.

Birinci guruptakiler ise iki aşiretten ibaret:

- A) Şiranlı Aşirati, B) Şeyh Hasanlı Aşireti.

Şiranlı aşireti zamanla çoğalarak yeni yeni aşiretlere bölünmüştür. Bunlar (Kalan, Beyt Uşağı, Arslan Uşağı, Terkâr Uşağı, Şam Uşağı, Maksut Uşağı, Koç Uşağı) aşiretleridir.

Bu aşiretler ayrıca birçok kabilelerden teşekkül etmektedir. Kalan aşiretine dahil kabileler: Bal Uşağı, Keçel Uşağı, Abbasanlı, Bırvan Uşağı, Har oğullarından ibarettir.

Beyt Uşağı aşiretinde ise: Molla Mehmet oğulları, Süleyman oğulları, Molla Esatlı adını taşıyan kabileler vardır.

Arslan Uşağı aşiretinde: Pir Sultan Zadedeler, Gedikli Hasan ağzadeler, Pülürlü Ali Ağa zadedeler, vardır.

Terkâr Uşağı aşiretinde: Han Uşağı, Söğütlü Uşağı, Topuz Uşağı kabileleri vardır. Şam Uşağı aşiretinde: Küçükler, Zeker Uşağı, kabileleri vardır.

Maksut Uşağı aşiretinde: Eşbat Uşağı, Ferhat Uşağı, Holbat Uşağı, Bozabıt Uşağı, Lâçin Uşağı, Söylemezler, Han oğulları, adı kabileler vardır.

Koç Uşağı aşiretinde ise: Seyithan Uşağı, Resbat Uşağı, Gerbat Uşağı, kabileleri vardır.

İkinci büyük aşiret olan Şeyh Hasanlı aşireti de zamanla genişliyerek yeni yeni aşiretlere ayrılmıştır.

Bu guruba giren Abbasanlı aşiretinde: Aşağı Abbas Uşağı, Yukarı Abbas Uşağı, kabileleri vardır.

Kırğanlı aşiretinde: Şatır oğulları, Garip Uşağı, Mirhorlar adı kabileler vardır.

Lâçın Uşağı aşiretinde: Kulular, Kakıhlar kabileleri vardır.

Ferhat Uşağı aşiretinde: Kahraman ağalar, Alışır ağalar, Diyah Ağaları, Kücat Alabbas, Zenganlı kabileleri vardır.

Aşağı Karabalı aşiretinde: Fizallı, Lolanlı, Ateş Uşağı, Kangular, Ali Küfüller, Tavuklu Küfüller, Gedikli kabileleri vardır.

Yukarı Karabalı aşiretinde: Merzular, Mahular, Fizallar kabileleri vardır.

Dersimliler adı altındaki aşiretler de ikidir:

Bahtiyar aşireti, Pilvenk aşireti. Bunlardan Bahtiyar aşireti: Ronanlı ve Bahtiyarlı kabilelerinden teşekkül etmektedir. Pilvenk aşireti ise Süleymanlı, Doğanlı, Helifanlı, Zebanlı, Pıranlı kabilelerini içine almaktadır.

Tuncelinin bazı bucaklarında müdürlük yapmış olan Pertekli Nurettin Erdem'den al-

Mânici Dilşat Hanım

Yazan: Fikret MEMİŞOĞLU

Elâzığın Seray köyünden (küçük bey)in kızı Dilşat Hanım, 45, 50 yaşlarında, konuşkan, nüktedan zarif bir hanımdır. Ahbabları da kendisi gibi, hoş sohbet, meclisara hanımlardır. Bunlardan birincisi olan Hayriye hanımın Elâzığın en sevilen, en tatlı dilli hanımıdır.

Hayriye hanım, aslen Elâzığın Perçenç köyündendir. Perçençde babadan kalma, bir bağı satarak, Elâzığın Mustafapaşa mahallesinde iki kath, iki balkonu, oldukça yüksek güzel bir ev yaptırdı. Evin yapılması dolayısıyla, uğurlu olsun diye mevlûd okundu. Fakat mevlûd de, mutad olduğu üzere, şeker, üzüm yerine, kuru dut ikram etti. Bu ikram, hanımlar arasında dedikodu konusu oldu.

duğumuz bilgilere göre de Tuncelinin başlıca aşiretleri şunlardır:

- 1 — Koç Uşağı (Merkezi Amutka köyüdür)
 - 2 — Ferhat Uşağı (Merkezi Incika ve Peyk köyleridir)
 - 3 — Abbas Uşağı (Merkezi, Sin ve Ağdat köyleridir)
 - 4 — Bahtiyar Uşağı (Merkezi Karaoğlan köyüdür)
 - 5 — Demenanlı aşireti (Merkezi Tüllük köyüdür)
 - 6 — Haydaran aşireti (Merkezi Haydaran köyüdür)
 - 7 — Karabalı aşireti (Merkezi Ağzunik köyüdür)
 - 8 — Razikan aşireti (Merkezi Kozluca köyüdür)
 - 9 — Kırgan aşireti (Merkezi Kırgan köyüdür)
 - 10 — Pilvenk aşireti (Merkezi Photeris ve Ağzunik köyleridir)
 - 11 — Keşkekuran aşireti (Merkezi Ulupınar köyüdür)
 - 12 — Kuzıçan Beyleri (Merkezi Pülümür ve Ağşenlik köyüdür)
- Tunceli mektupçusu Salim İter'in 27/3/1940 da Pertek Halkevinde verdiği ve daktilo ile metnini yazdırarak dağıttığı II sayfalık konferansında da Tunceli halkının esasında Şeyh Hasanlı ve Dersimli olmak üzere iki büyük aşiretten ibaret olduğu

Ayrıca da, küçük oğlu (Nurullah)ı düğün yapmaksızın, gizlice sünnet ettirmesi de, dikkati çekmişti. Hayriye hanım, sünnetde ancak birkaç yakın ahbabını çağırarak, bir gün evvel de bir düşüncesi olduğunu, zihnindeki düğümü nasıl çözeceğini, komşulara çitlatmış fakat ne olduğunu söylememiştir.

Sünnet günü çağırıldığı, yakın ahbablara çıkardığı yemekler de, hoş gitmemiş, börekler kuru, sütlâçlar (sütlüler) sulu olmuş, bu da tenkid mevzuu olmuştur.

Bundan dolayı Dilşad hanım, Hayriye hanımın, kaşının ve kırıpığının gerçekten pek az ve burnunun da yumurcak, mahalli tâbirle (hincik) olmasını tebarüz ettirerek (kaşın gözünü kayıbdır) diyerek, gerek kendisini, ge-

zikredilmektedir.

Bunlardan Şeyh Hasanlı aşireti. (Keçel Uşağı, Bal Uşağı, Abbas Uşağı, Kev Uşağı, Beyt Uşağı, Arslan Uşağı, Maksut Uşağı, Koç Uşağı, Birmanlı Uşağı, Aşuranlı Uşağı, Demenanlı Uşağı, Bezgevir Uşağı, Karahallı Uşağı, Kilâbi Uşağı, Seyit Kemal Uşağı, Lâçin Uşağı, Ferhad Uşağı) adındaki küçük aşiretlerden veya kabilelerden teşekkül etmektedir.

Dersimli aşireti ise: (Haydaranlı Uşağı, Arıllı Uşağı, Demenanlı Uşağı, Lolanlı Uşağı, Şavanlı Uşağı, Alanlı Uşağı, Kureysanlı Uşağı, Yusufanlı Uşağı, Rotanlı Uşağı, Bahattiyar Uşağı, Balaban Uşağı, Sisanlı, Şadillî, Çarıklı, Karasanlı, Şeyh Mehmedli, Kemanlı, Kızanlı, Hormekli) kabilelerinden ibarettir.

Yine Salim İter'e göre, Şeyh Hasanlılar; Ovacık, Pülümür, Hozat, Erzincan, Çemişgezek, Kemah, Kiği cihetlerinde; Dersimliler ise; Nazımiye, Pülümür, Erzincan, Mazgirt, Tercan, Hozat, Kiği, Refahiye, Pertek ve Hıms cihetlerinde yerleşmişlerdir.

1938 Tunceli hareketinde devlete baş kaldıran ve kanuna karşı ayaklanan kütlelerin bayraktarı rolündeki Seyit Rıza, Dujik Dağı çevresinde bulunan ve Hozat ilcesine bağlı olan Ağdat köyündendir. Bütün Tunceli aşiretlerinin ruhani reisliği sıfatını da nefesine mal eden bu şahıs, Şeyh Hasanlı gurbuna giren Abbas Uşağı (Abasanlı) aşiretine mensuptur.

rekse işlerini karikatürize ederek, aşağıdaki mânileri dizmiştir:

(Perçenç)de satdın bağı
Yüksek yaptık konağı
Tutle mevlûd mı olur
Hey âlemin kaltağı!

Kaşım, gözün: gayıbdır
Tudu kaldır âyıbdır
Bu gelen hanımlara
Hacı Bekir lâyktır

Hanım adın Hayriye
Ferman verdim yürüye
Bunca gezmek ne olur
Kolum, kucun çürüye

Üç oğlu var, bir kızı
Çıktındır beyin yüzü
Mevlûd okutma da, gör
Camna gire sızı

(Yol çatı)dan getirdik
Muradna yeturdük
Sabahat gel derleşek
Halamızı iturdük

Böreklerin kurudur
(Sütlü)lerin suludur
Yör olasin Hayriye
Düşündüğün bu mudur

Girmiş almış yaşına
İli toplar başına
Herkesse bir dil döker
Bak hınçığın işine

Dilşad hanımın, Hayriye hanımın, bizde misafir buldukları sırada, ben de Dilşad aşağıdaki mânileri yazıp yolladım:

hanımı takdir ve Hayriye hanıma târiz yollu
Komşunun adı Dilşad
Sözül tatlı, yüzü şad
Dosta düşmana karşı
Türüküler haraç, mezad

Mor çarşafa bürünür
Ucu yerde sürünür
Uzaktan selâm yollar
Pencereden görünür

Boyu ufak tefekdir
Bal dolu bir petekdir
İller ne derse desin
Hoş bir eksik etekdir

Bu kıt'alar, okunurken Hayriye hanım müdahale etmiş, okuyana karşı kızıp yanlış okuma, aklı şöyledir demiş:

Boyu molla potektir
Söz dolu bir petektir

Demesi üzerine, hanımlar tekrar birbirlerini almış, fakat, Dilşad hanım baskın çıkmıştır.

★

Yine (Perçenç)de Dilşad hanımın ve diğer bazı şair hanımların hazır bulunduğu bir düğünde, saz takımı, kadınlar meclisinden, erkeklerin bulunduğu tarafa alınmış, bunun üzerine hanımlar birbirleriyle türkü söyleyerek dedikodu yapmağa başlamışlardır.

Aldı Refika hanım:
Muazzez hanım için

- 1) Nelerden geri kalmış
Saçı başı ağ dolmuş
Muazzezın babası
Sakal delisi olmuş
- 2) Köyün, kızı gelini
Unuttun mu ölümü
Koşu, komşuya karşı
Açma tutuk dilimi
- 3) Naylon çorap glyersiz
Dudağın boyarsız
Tiyatro, sinema, der
Kocamızı soyarsız
- 4) (Perçenç)e bayılırsız
Yaz gelir, yayılırsız
Allah kader ederse
Uykudan ayılırsız

Aldı Dilşad Hanım:
Refika hanım için

- 1) Köylülüğüz bildirdüz
İl âlemi güldürdüz
Elâzığde oğlan çok
Dühürları yıldirdüz
 - 2) Ağzın dilin açarsın
Türkülere saçarsın
Elâzığlı olursan
(Perçenç)den tez kaçarsın
 - 3) Elen kemik almışsın
Derinlere dalmışsın
Evvel şair başıydın
Bugün altda kalmışsın
- Güllü hanım için:
Güllü hanım söylersin
İşin gücün peylersin
Komşu hatırı saymaz
Sağın solun paylarsın

Hayriye hanım için:

Cevahir taşı mısın
Hacılar eşi mısın
Üç gün evvel gelişsin
Aşgılar başı mısın

Yaş Çağları

Yazan: Veysel ARSEVEN

Köy ve kasaba kahvelerinin duvarlarını süsleyen renge renk resimlerin arasında, iki tarafı basamaklı, her basamakta da insanogunun muhtelif yaşlardaki resimleri bulunan levhalara sık sık rastlanır. İlk basamak beşikte bir bebek, ikincisinde okul çağında çocuklar, ondan sonrakilere delikanlılar, evliler ve yetişkin kimseler. Yetişkin insanlar bu merdivenin en üst basamağını teşkil eder. Ondan sonra basamaklar iner. Bu sefer de ihtiyarlıyan insanogunun ahret yolculuğunu takip edersiniz. Adeta, maddi hayatımızın canlı bir grafiği.

Fakat, halk resimleri, insanın yaş çağlarını renkli şekillerle canlandırmadan önce, halkı düşünürler, saz şairleri, hayat merhalelerini kendi tefsir ve anlayışlarına göre sembolize etmeğe çalışmışlardır. Beşikten mezara kadar olan bir ömrün, halkın nazarında uyandırdığı itibalar ve bunları tefsir ediletiği anlayış ve olgunluk ne canlı ne tazedir. Karacaoğlan ve Aşık Ruhsatı'nın şiirleri arasında da bu mealdeki mısralara rastlanır.

Yaş çağlarına ait güzel bir örneği, notası ile birlikte, Kastamonu köylerinde bir delikanlıdan; başka birini de Kayseri'nin, Pazarören-Gülabi köyünden doksan dört yaşında (1950), Mehmet Gül'den aldım. Mehmet Gül, Kozanoğlu isyahnı sırasındaki Avşar sürgü-

nünde gençliğini Kastamonuda geçirmiştir. Kendisinden, gerek bu sürgüne, gerekse Kozanoğlu ayaklanmasına dair birçok önemli hususlar tespit edilmiştir.

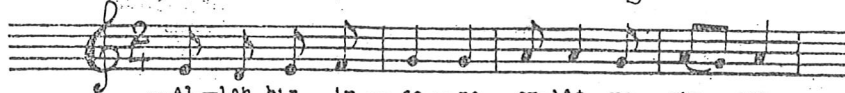
İşte, Kastamonulu Necatî Özcan'dan alınan yaş çağları. (1).

Allah bir insana evlât verince
Bahçeye dikilmiş fidana benzer,
Bir yaşına girip kadem basınca
Bülbüller ötlüşür gülsene benzer,
İkisinde sarhoş gibi doluşur
Üç yaşında her nesneye ulaşır,
Dört yaşında boyu biraz uzuşur
Beş yaşında kaşlar kemane benzer. (saz)

Altısında değişir dişini,
Yedisinde beyan eder işini,
Sekizinde cevte koyar işini
Dokuzunda bağda bostana benzer. (Saz)
On yaşında konca güller açılır
Onbirinde miski amber saçılır,
On ikide boyu posu seğilir
On üçünde gözler ceylâna benzer. (saz)
Ondördünde şapka giymek çağdır
Onbeşinde halka akıl dağıtır,
Onaltıda güzelliğin çağdır
Onyedide gözler mestana benzer. (saz)
Onsekizde cevte koyar avını
Ondokuzda arar bulur yarını,
Yirmisinde eve koyar gelini
Aynı bir yırtıcı aslana benzer. (saz)

Der: Veysel Arseven

Yürükçe

Al-lah bir in-sa-na ev-lât ve-rin-ce

Bah-çe-ye di-kil-miş fi-da-na ben-zer.

Oyun (saz)

Köroğlu İstanbulda

Yazan: Mahmut Kemal YANBEY

Köroğlunun meşhur keleşlerinden en başta amcası «Köse Kenan»ın adı, (Kenan Kolu)nda geçer. Bunun bir de (Durnaların kolu) var, durnalardan biri (Cıga) alacak, zamanın padişahına takdim edecekmiş. Aylarca seyahat etmiş. Nihayet durnaların Beğini bulmuş (Cıga)yı almış padişaha takdim etmiş!...

Deli Mehtar (Deli Mehter) ise, (Köroğlu) nun namı keleşlerinden idi. (777) Keleşin başdır: Bunun adı (Hasan bey kolu)nda, Karavezir zamanında geçer. (1) Şihoğlu Abbas: Bunun da adı İstanbul'da Bolubeyi münasebetiyle geçiyor.

İSABALİ'nin adı, İstanbul kolunda geçiyor. Ahırkapıdan, kaplana yalın kılıç hücumu ile cendeğini (ölüsünü) yere seren İSABALİ mevzuumuzu teşkil ediyor. İsabalinin İstanbulda vezir kızı (Döne Hanım) adında bir sevgilisi vardır. Onu görmek için (Köroğlu) ondan izin istedi. (Köroğlu) Şihoğlu Abbasi yanına katarak (İSABALİ)ye İstanbul yolu etti. Aradan iki ay geçtiği halde kendisinden bir haber alamadı. Derken, ortalağa bir haber yayıldı: Vezirin kızı (Döne Hanım)ı, Bolubeyi (ACAR ALİ)ye vereceklermiş. Bu hâvadisten (Köroğlu) nun sabrı tükendi. Kıyafet değiştirerek (İstanbul) yo-

lunu tuttu; fakat eloğlu durur mu, Bolubeyi (ACAR ALİ) peşine gözcüler koymuş. (Köroğlu) Üsküdüre varır varmaz, yakalandılar, Paşakapısındaki zindana atıldılar. O zamanki kapılar, büyük değirmen taşlarından imiş. Yedi karış kalınlığı varmış...

Köroğlunun zindanda olduğunu haber alan (Döne Hanım) her gün zindana bir sofraya yemek gönderiyor. Köroğlundan haber alıyor. Kendisi de ayrıca Köroğlunu ziyaret ediyordu. İSABALİ Döne Hanım'ın olduğu için meseleden haberi vardı. Fakat (Acar Ali) Beyin gözcülerinden ötürü taşraya çıkamıyor, kimse ile görüşemiyordu. Döne Hanım zindanda Köroğluna: Nasılsın, rahat mısın diye sorduğunda Köroğlu, diyor ki: Sen benim rahatımı sorma. Rüyamda kıratın kişnemesini ve keleşlerimi gördüm. Benim rüyalarımı doğru çıkar. Sen bana kırattan keleşlerimden haber ver...

Döne Hanım, Köroğluna: (Sen de yalan, gördüğün rüya da yalan!) diyerek yanından ayrıldı. İşi (İsabali)ya anlattı. İsabali dedi ki: Bu kılıç, kalkan ve yayın sahibi nerededir. Belli, onun sahibini kayıp ettiler ki kıratı öge.

Döne Hanım dedi ki: Senin sorduğun adamı, sazi al gel zindanın başında sana gös-

Yirmibeşte bıyıkları burulur
Otuzunda coşkun sular durulur,
Otuzbeşte günahları sorulur
Yolu mu yitirmiş kervana benzer. (saz)
Gariptir ki, buraya kadar olan safha,
başkasının ağzından nakledilirken, bundan sonraki hayat, insanın bizzat bir itirafı gibidir.

Kırk yaşında ettiğime ağlarım
Kırkbeşimde namaza bel bağlarım,
Ellişinde evlâda bel bağlarım
Yüce dağ başında dumana benzer. (saz)
Elliibeşte etdiklerim düş olur
Altmışında pırlık çöker, kuş olur,
Altmışbeşte durmaz gözler yaş olur
Yavrusun uçurmuş kuşlara benzer. (saz)
Yetmişimde sızı iner dizime

Yetmişbeşte kinşe bakmaz yüzüme,
Seksenimde duman çöker gözüm
Yaprağım dökmüş ağaca benzer. (saz)
Sensenebeşte belim bendim bükülür
Gider ömrüm günden güne sökülür,
Doksanımda hep dışırlım dökülür
Dalları kırılmış ağaca benzer (saz)
İnsanoğlu doksanbeşe varınca
Ezralıdan pençesini alınca,
İnsanoğlu yüz yaşına girince
Samanı savrulmuş harmana benzer. (saz)

(1) Söylendiğine göre, köyülüler, muhtelif vesilelerle, yaşların icap ettiğideki makyaj, kostüm ve hareketleri vererek, insan ömrünü dramatize eder mahiyette oyunlar tertip ediyorlarmış. Ben böyle bir gösteriyi; Gökkyöy Enstitüsünde öğrencilerden seyretmişim. V. A.

tereceğim. İsabali ile zindanın bacasına çık-
tılar. Döne Hanım bir ipek puşuya sazı bağ-
lıyarak (Köroğlu)na uzattı. Sazın kütünden
tuttuğu gibi, Köroğlu, bir ah çekti. Bu saz
benim (777) keleşin baş sazıdır. Bursada
(Kâmil usta) yapmıştır. Ben sana dedim ki
benim rüyalarım müvazenelidir. O zaman
Köroğlu sazın kulaklarını bükerek düzen
verdi. Bakalım ki zindanda ne dedi:

Bugün keleşlerin düştü yadıma;
Ağalar ağası yanımda gerek,
Bir büküşde yedi geyim nalkıran,
Demircioğlu yanımda gerek...

Biraz Döne Hanımla sohbet ettikten son-
ra tekrar sazı eline aldı, bakalım ne dedi:
Hazaran kılıçım kolu kuvvetlim,
Böbür aslan döşlüm,
Kaplan suratlım,
Şimdi İsabali yanımda gerek!...

Döne Hanım dedi ki: Sen de doğru rü-
yanda doğru! İsabali doksan gündür benim
yanımdadır, merak etme şimdi gelecek. Ya-
nında bulunan İsabaliya yüzünü döndü eğer
Köroğlunun dediği keleş isen bu değirmen
taşını çek zindana girelim. Allah için vaad
olsun ben de sana nikâhlanacağım.

O zaman İsabali besmeleyi çekti çuha-çek-
meyi sıyırdı. Yaresulullah sana sığınmışım
dedi taşa göğüs verdi taşı devirdi kendisini
ağasının üstüne atacak oldu. Döne Hanım
İsabali'yi belinden kaptı niçin kendini helâk
edersin ben sizi şimdi Köroğlu ile görüştürü-
rüm. Emretti kırk cariye ipek halatları attılar
Köroğlu ipek halatlardan tutunca zinda-
nın bacasından yukarı aldılar. İsabali, Kö-
roğlu iki hasret birbirine kavuştular. Köroğ-
lu Kırattan haber ver dedi. İsabali ağa Kırat
benden düzgündür doksan gündür buradayım.

Köroğlu kılıç, kalkan, Esat-İsfahan ki-
licımı rüyada gördüm Döne Hanıma sordum
bunun sahibi nerededir onu denize mi attılar
bilmem haberim yoktur dedi, dedim ki
benim rüyalarım müvazenelidir hem Kıratı
tarlada gördüm. Gözlerinden öptüm o zaman
yemin ettirdim haberim yok dedi. Halbuki
bu işi herkes duymuş Padişah demiş ki ya-
verin kızı Dağıstandan gelen şair ile düşüp
kalkıyormuş halbuki kızı Bolu beyi Acar-
Aliye vermişler ne kadar adam geldi ise Dö-
ne hanım İsabali'yi ele vermedi. Döne ha-

nım işi kurnazlığa döktü cariyeler ile Bolu
beyine, arkadaşlarına iki sofraya yemek gün-
derdi baş cariyeye tenbih etti ki dikkat et
bak İsabali için ne diyorlar, kızlar sofrala-
rı götürdüler işlerine döndüler baş-cariye Dö-
ne hamma dedi ki: Bolu beyinin kalabalık
adamları var dediler ki Akdenizden gelen
Çifte-Hamuları vezirin konağı önüne çekelim
İsabali'yi tutalım, alamazsak Üsküdar önü-
ne kement açalım.

Köroğlu İsabali'nin yüzüne baktı İsaba-
li: Ağa şariatta ar olmaz, kırk gündür Döne
Hanım benim helâlimdir dediği gibi Köroğlu
ne duruyorsun dedi Kıratı çektiler İsabali Dö-
ne Hanımı terkisine aldı bir kuş gibi uzak-
laştı Köroğlu peşlerinden yola çıktı, nihayet
Çamlıbele geldiler kırk gün kırk gece dü-
ğün yaptılar Döne Hanımı tekrar İsabaliya
nikâh ettiler, İsabali muradına erdi İstanbul
kolu da bitti... (2)

MAHMUT KEMAL YANBEY

(1)Hasan bey Köroğlu'nun Dağıstanlı Niğâr
hanım adındaki karısından doğmuştur. Konya ova-
sında vezirle muharebeye tutuştu kendisini mu-
hasara ettiler Köroğlu keleşlerle imdadına kavuş-
tu Hasan beyin yanında Deli-Mehter kılıç sallıyordu.
Köroğlu savaşın çok kızıştığı bir anda sazını
ele alıyor Hasan beyin, Deli-Mehter'in yiğitliklerini
şu meşhur şiiri ile tebartz ettiriyor:

Lekenin yurdu, yurt olmaz,
Çakal eniği kurt olmaz,
Koş yiğit sözü dert olmaz,
Yine Türk oğlu Türk olur,
Yine kurt oğlu kurt olur.

Vezirin kuvvetleriyle bozulup geriye çekildiğini gö-
ren Köroğlu tekrar sazını ele alarak bu şiiri söy-
lemiştir.

Her yiğit yazı yazamaz,
Her parmak kargı düzemez,
Her yiğit ardu bozamaz,
Ordu bozan Türk neslidir,
Ordu bozan kurt neslidir.

(2) Bu hikâyeyi olduğu gibi Bayburtun Tuzcu-
zâde mahallesinden Kahri çavuştan aldım, Kahri
çavuş seksen yaşına yakın bir halk şairidir. Genç-
liğinde kervanlarla İrana gitmiş, Bayburt kahve-
lerinde birçok saz şairlerini dinlemiştir. Serbest
namı ile iyi tekerlemeleri vardır. Köroğlunun ye-
di kolunu pek iyi biliyor. İstanbul kolunu 15. A-
ğustos 1951 tarihinde Bayburtta kendisinden din-
liyerek yazdım.

Besni'den Derlenen Halk Masalları: 4

Deli Karı

Anlatanın adı ve soyadı: Ç. Hüseyin İbişagaoglu; Nereli olduğu: Besni'li;
Nerede anlattığı: Besni'de; Yaşı: 17

NOT: Evlerinde kiraçı olan ve on altı
o da Besni'li büyük babasından dinlediğini

yaşında bulunan bir arkadaşından dinlemiş;
kendisine söylemiş.

Derliyen: Salih SAN

Vakti zamanında bir akıllı koca ile bir
sersem karısı varmış. Bir gün karı astarlık
ip eğilerek evinin yanından akan Murat Neh-
rine götürmüş ve Murat Dayı

— Astar eyle, bez eyle, pazar günü tez
eyle, diyerek İpi Murat'a atmış. Kocası eve
geldiğinde İpi görmeyince

— İp ne oldu? Deyin sormuş.

— Murat Dayı'ya verdim, pazar günü
verecek, diyen karısına kızan kocası, deli ka-
rısını iyice dövmüş. Kocası döverken karı bir
yandan,

— Vallahi yemin etti; pazar günü gön-
derecek, diye bağıryormuş.

Pazar günü nehrin kıyısına giden karı,
nehre doğru

— Murat Dayı, İpi ne yaptın, haydi ver?
Demişse de nehirde hiçbir ses çıkmamış.
Karı, nehrin kıyısını bucağını kurdalamağa
ve İpi aramağa başlamış. İpi bulamamış ama,
eline iki altın mekik, dokunmuş. Bunları ala-
rak eve getirmiş ve kocasına göstermiş.

Karı, mekiklerin altın olduğunun farkın-
da değilmiş. Kocası da altın olduğunu söy-
lememiş. Karının elinden bu mekikleri ala-
rak köşe tahtasının arasına sokmuş. Mekik
altınlara güvenen koca, çarşıdan borca epey
alışveriş yapmış.

Karı da mahalleden geçen çerçiyi çağı-
rarak köşe tahtasının arasındaki mekikleri
göstermiş ve bu mekikler karşılığında iki ta-
ne dondurma bebek almış. Bu bebekleri kö-
şeye oturtmuş.

— Babamz şimdi gelir, yemek hazırla-
yım, demeye başlamış; az bir zaman sonra
uyuya kalmış.

Kocası alışveriş yapmış, eve dönmüş. Me-
kikleri aramışsa da bulamamış. Karıyı uyan-
dırarak:

— Mekikleri ne yaptın? Diye sormuş.

— Hiç. Ayşe ile Fatma'yı aldım, demiş.

Pek fena sinirlenen koca, odunu kaplığı gibi
karının üzerine yürütmüş; temizce dövmüş.
Canı çok acıyan karı dağa kaçmış.

Dağda durup düşündürken miyav, miyav
diyerek yanına yaklaşan kediy:

— Miyav, miyav bacı, hiç gelme, her-
halde Ağan seni yanıma saldı gelmem, de-
yip bir iki taş atmış; tabii kedi de kaçmış.
Biraz sonra bir boçu hav, hav diyerek yanı-
na yaklaşmış, ona da:

— Miyav, miyav bacı geldi gitmedim,
hav, hav kardaş, senin sözünle hiç gitmem,
zahmet etme, deyip onu da kovmuş. Tesadif
olacak az zaman sonra padişahın kaybolan
altın yüklü devesi dağda dolaşırken deli ka-
rının yanına yaklaşmış

— Miyav, miyav bacı geldi gitmedim;
hav, hav kardaş geldi gitmedim; Başu Büyük
Cemal Ağa, senin hatırın için giderim, deyip
deveye binmiş ve evine gelmiş. Altın yüklü
deveyi gören kocası şaşırılmış; altınları bir
tarafa boşaltmış ve deveyi kesmiş; bir yere
gömmüş. Karısına:

— Sakın ha!... Ağzından hiç kimseye bir
şey kaçırma, diye sıkı sıkı tenbihatta bulun-
muş.

Padişah da bir yandan:

— Devemi bulana veya olduğu yerl söy-
leyene her istediğini vereceğim, mala garke-
deceğim, gibi vaadlerde bulunan tellâlar ça-
ğırtıyormuş.

Bütün aramlara rağmen deve bulunama-
mış. Padişah deveyi bulamayınca bir cadı
karısı buldurmuş:

— Deveyi bul, ne istersen sana onu ve-
receğim, demiş. Cadı karısı:

— Deve eti derde derman, deyip ev ev
dolaşmış. Bu deli karının evine gelince deli
karı:

— Bende var, deyip getirmiş; cadı ka-
rısına vermiş. Cadı karısı kanlı elini duvara

ÇUMRANIN ALAN KÖYÜNDE

Bulgur Çekme ve Kış Hayatı

— VIII —

Yazan: Veli VAROL

BULGUR ÇEKMEK

Kaynatılmış olan buğday, kurutulduktan sonra köylünün en kuvvetli ve bol gıdası olan bulgur haline getirilmek için hususi bir ameliyeye tâbi tutulur. Bu ameliye şu şekli- de yapılır.

Birisi altta, birisi üstte bildiğimiz değir- men taşından yapılmış ve kalınlığı 5-6, kut- ru takriben 45-50 santimetre olan iki taş vardır. Altta taşın ortasında çivi şeklinde çakılmış bir iğ vardır. O iğ'e de 1/2 — 1 santimetre kalınlığında ve iğ'e geçen kısmı uçlara doğru olan kısımdan daha kalın ve yine iğ'in etrafında icabında üstteki taşla birlikte dönebilecek mahiyette deliği bol bir ağaç geçirilir. Bu ağaç, üstteki taşın altta- ki taşa iyice yapışarak bulgur olacak buğda- yı un gibi ezip öğütmesine mani olur. İşte bu sebeptendir ki bulgur ameliyesine, un işin- den farklı olarak bulgur öğütmek dememiş- ler «bulgur çekmek» demişlerdir. Şu nokta- ya dikkatinizi bilhassa çekmek isterim. Her hangi maddi ve manevi şeylere isim verilir-

sürmüş; evi işaretlemiş ve sevinerek padişah- ına koşmuş; haber vermiş. Padişah deli karı- nın kocasını yakalatıp hapse attırması. Boy- nunu uçurtmak için emir verirken koca:

— Padişahım, benim karı delidir; yap- tığının, dediğinin farkında olmaz; istersen bir kaba üzüm, bir kaba da zöhlücen koyay- lım, üzümü yimez zöhlücenı yir. Üzüümü yir- se cezama razıyım. O yidiğinin bile farkında değildi, demiş. Tecrübe etmişler, kadın:

— Koca, koca gacaları yiyelim, diye- rek zöhlücenleri yimiş. Padişah, karının deli olduğuna inanarak kocayı affetmiş.

Koca altunları afiyetle harcamış; deli- karyı da boşayarak ondan kurtulmuş.

Yimiş, içmiş, murazına geçmiş.

SÖZLÜK: Karı: Kadın. Çerçi: Seyyar köy satıcıları. Saldı: Gönderli. Boçu: Küçük köpek. Gellinci: Gellince. Zöhlücen: Solucan. Yir: Yer. Muraz: Murat. — Arzu.

ken ya şekle, ya harekete bakarak veya ha- yatta ve kendi ananelerinde mevcut bir şe- ye benzetmişler ve böylece o isimle hakiki Türkçe mânayı canlandırmışlardır.

Üstte bulunan taşın hem ortasında (5-10 santim kutrunun), hem de kenarında bir de- lik vardır. Ortadaki delik, taşın bir tarafın- dan diğer tarafına kadar delinmiştir. Ke- narındaki delik ise taşın öteki tarafına geç- memiştir. Buraya üstteki taşı çevirmek için, çevirenlerin tutmalarına mahsus keser sapı uzunluğunda ve ondan biraz daha kalınca, daha doğrusu açılan deliğe göre bir ağaç so- kulur.

Bulgur çekileceği zaman evin geniş olan sokağına (sofaya) veya eve yakın bir dama çul veya kilim sererler. Ortasına yukarıda anlatılan el değirmeni konulur. Onun yanı- başına da çekilecek olan bulgurluk buğday konur. Ondandır sonra değirmeni çekecek olan kız veya genç gelinler 3-4 kişi olarak de- ğirmenin etrafına otururlar. Üstteki taş, or- tasındaki delikten, alttaki de mevcut olan iğ'in etrafında dönecek şekilde alttakinin üs- tüne yerleştirilir. Üstteki taşın ortasındaki, delik, değirmen dönerken buğday koymak için yapılmıştır. Kızlar, kenarına takılan a- ğaç vasıtasıyla dönebilecek hale gelen üst taşı çevirmeye başlarlar. Bir taraftan da çe- kilen buğdayın yerine yenisini delikten avuç- leriyle koymak suretiyle bulgurluk buğdayı bazan 2-3 gün devam eden çalışmalarıyla ve alışkın olmalarıyla başlarını ağrıtabilecek değirmenin uğultusu içinde çekerler ve bi- tirirler.

Bulgur çekilirken kızlar genç olmaları dolayısıyla kendilerine mahsus makamlarla türküler söylerler. Bu türkülerini delikanlılar görünmeden dinlerler. Bulgurun sahibi, çekil- len bulguru, fazla ezilerek un haline gelmiş olan kısmından ayırmak için rüzgârda savu- rur, eler ve böylece plâvlık bulguru ayırır- lar. Bu işler yapılırken gerek bulguru çeken- lerin, gerekse savurmanın ince bulguru unu ile

ARAŞTIRMALARI

çalışmalarının (başörtüleri) şalvar ve ışıklarile- le, yüz kısımlarında kaşları, kirpikleri ve bu- run delikleri ve onların üst yan kısımlarının unlandığını da ilâve edelim. Bundan sonra, ayrılan bulgur yemek için büyük küplere doldurulur.

İşte bu suretle ununu, bulgurunu, tohu- munu ambarına; samanını, otunu, yaprağını, odununu samanlık ve ahırına dolduran köy- lü, kışı geçirmek için kış aylarına mahsus iş- lerine başlarlar. Bunlara iş demekten ziyade eğlence demek daha uygun olur.

KIŞ HAYATI

Kış gelince, diğer bütün yaratıklar gibi insanlar da evlerine çekilirler. Bazan aya- ğının birisi kopmuş ve ayak yerine taş ve topraktan sobanın altına kadar yükselmiş dayağa dayanmış ve eskimiş böğrü külden yapılan çamurla sıvanmış soba etrafına dizil- lirler. Bazan da ocaklık dedikleri ocağa da- yanan meşe kütüklerinin için için yanan ko- ru ile ardıc ağacının kesilip yapılmasıyla el- de edilen yarma odunlarının alevi karşısında ayaklarını uzatıp otururlar ve ısınırlar. Bu- raya ocak başı denir. Ocağın sağ ve soluna ekşeriyetle keçi veya koyun derisi konur ve onun üstüne otururlar. Evin geri sergisini ev- velce zikredildiği gibi çuldur.

Sabah olunca, delikanlı olmuş çocuklar oduna giderler. Av meraklıları da av tertip ederler. Besledikleri kupay (kobay) denilen köpekleri alarak ava çıkarlar. Akşama ka- dar avlanırlar. Eğer bir iki tavşan vurmuş- larsa onları evi müsait olan arkadaşlarından birine verirler. Arap aşu -bunu birleştirerek söylerler ve arabaşı yaptır filân gün yiye- lim derler. O gün arap aşu yapılır ve bütün arkadaşlar toplanarak yerler. Arap aşu, un kavrularak yapılır ve sıcak hamur halinde yemek yerken kullanılan bir vasıta olan tep- sinin daha geniş ve kenarındaki kıvrıntısı az bulunan bakırdan mamul sinilere konur ve orada dondurulur. Tavşanın etinin suyundan biraz ekşimsi bir çorba yapılır. Bu çorba tas- lara doldurularak, sininin ortasındaki hamur kaldırılır ve oraya konur. Bu iş de bittikten sonra hamur dolu kaşığı çorbaya daldırarak ıstihla yerler. Arkasından da tavşan eti ile yapılan bulgur pilâvını yerler. Bu usul ar- kadaşlık arasındaki bağlılığı artırır.

Ava gidilmediği zamanlarda veya gitme- yenler köy odalarından birinde veya bir ka- cında toplanıp söhbet ederler. Bazan da aynı yerde köyde bulunan cura, saz ve ut gibi çal- gı âletleriyle çalgı çalıp eğlenirler. Oyun bi- len çocuklar veya delikanlılar da bu arada oynarlar. Çalgı çalınmadığı zamanlarda yine gençler aralarında bilhassa ak helvasına -Ta- hin helvası- bahis tutuşurlar, ceviz ve fin- can oyunu oynarlar. Daha yaşlı olanlar da ağırbaşlı olarak günün mevzularını münaka- şa ve müzakere ederler. İstisnasız hepisi şa- gara içmektedirler. Sigaryayı birbirlerine ik- ram ettikleri çoktur. Fakat tükenir korku- suyla vermedikleri de olur.

Kadınlar da bu arada boş durmazlar. Onlar da, ya evin işini bitirdikten sonra, ya- hut da işi daha genç olan gelin veya kıza bırakarak güneşin en çok dokunduğu bahçe veya evlerin duvarları dibine otururlar. Hem konuşurlar, hem de eğlence denilen â- letle yünü veya yünü bükerek. Böylece köy kadınları bir taraftan işlerini ve konuş- malarını yaparlarken, diğer taraftan da kışın çok lâzım olan ve fakat pek az görünen gü- neşten de istifade etmeyi ihmal etmezler. Bu güneşten yalnız kendilerini değil hayvanları- nı da faydalandırır.

Akşam olunca, odalara oturmaya giden- ler gider. Evde kadınlarla çocuklar kalır. E- ğer onlar da bir komşuya gitmezlerse soba- yı yakıp etrafına dizilirler. Birbirlerine ma- sal ve bilmece söylerler. Masal «evveli bir padişah varmış...» diye başlar ise köyün içi- ne mahsus olup zekâ ve alâkının derecesini gösterir. Meselâ «bir eve vara vara vardım. Bir ana, bir baba, iki oğlan bir kız var. Bîl bakayım kim?» bilemiyen başta İstanbul şeh- ri olmak üzere bildikleri şehirleri zihnen ma- li ve mülkü ile birlikte bilmeceyi söyleyene verir. O da kim olduğunu söyler. Şayet yan- lış söylemişse aldığı şehri geriye verir. Ya- tacakları zaman, kepek, ekmek kırntısı ve susam, seğerek, afyon gibi yağ çıkarılan ne- batların, yağ çıktuktan sonra kalan küspele- rinden (posalarından) mürekkep yemi sa- manla karıştırırlar ve hayvanlara verirler.

Bu suretle umumiyetle iş habında köylü- nün bir sene içindeki yaşayış tarzını anlat- mış bulunuyoruz.

İNDEKS

SAYI: 25 — 48 ★ SAYFA: 385 — 768

- AKBAŞ** Aşık Kemâl; İstanbul destanı (Şiir), Sf. 721.
- ALGÜN** Günel; Kastin ne Moni (Kastamonu), Sf. 709.
- ALTINER** Altuğ; Karamanın koyunu, Sf. 659.
- ARSEVEN** Veysel; Gagauz ve Anadolu halk müziği hakkında, Sf. 594 — Avsar ve Türkmen illerinden birkaç ağıt, 710 — Yaş çağları, 760.
- ATAMAN** Sadî Yaver; Halk musikisinde çok seslilik meselesi, Sf. 675 — İstanbul halk türkülleri, 730.
- AYDIN** Hamdi; Eski tıbbî ve içtimai folklorumuza dair Kütahyada inanmalar, Sf. 597.
- BALCIOĞLU** N. Refik; Yerlere atfedilen hikâyeler (II) 399 — Ardahan havalisinde halk hekimliği ilaçları, 414 — Halk hekimliğinde göz ameliyatları ve ilaçları, 480 — Anadolu'da cinlere, perilere ve devlere dair inanışlar, 555.
- BATUR** Muzaffer; Çırpıcı Baba masalı, Sf. 431 — Bir fıkrâ: Üç arkadaş, 490 — Fıkra: Öldü gömüldükten sonra kurban, 498 — Fıkra: Hayvanların tesellisi, 527 — Pir Goca masalı, 576 — Fıkra: Üç kekeme kızla dünür, 651 — Fıkra: Gaz ütme, 703.
- BAYKURT** Şerif; Trakya elişlemeleri ve incelemede karşılaşılan güçlükler, 408 — Trakya'da mahalli oyunları, 505 — Halk elişlemelerimiz, 737.
- BAYRI** Mehmet Halit; Halk bilgisi Derneğine ait hatıralar; Derneğin kuruluşu, Sf. 421 — İlk çalışmalar, 435 — Kongreler, 457 — Şubeler, 474 — Konferanslar, törenler, anketler, derleme seyahatleri, 489 — Derleme seyahatlerinin dik-kati çeken tarafları, Derneğin bilinmeyen dostları, 499 — Derneğin nesrettiği kitaplar, 523 — Masmavi isimli şiir kitabı dolayısıyla Feyzi Halıcı, 450 — Türk Halkbilgisi Derneğinin nesrettiği dergiler, 551 — Derneğin son safhası, 570 — Beşyüzcüncü Fethi yılında İstanbul'da yer adları (I): Başlangıç, 585 — (II) İstanbul'un eski adları, ilceler, bucaklar, 598 — Köy ve çiftlik isimleri (III), 611 — (IV) 630 — Burunlar, dereler, tepeler (V) 653 — (VI) 660 — (VII) Bayır-lar, dağlar, sırtlar, korular, 683 — (VIII) Koylar, körfezler, göller, tahliye merkezleri, 700 — (IX) Bendler, sukemeri-leri, ayazmalar, kaynaklar, 715 — (X) 747 — İstanbul'un meşhur semtlerinden Beyazıt ve Fatih, 723.
- BERKE** Mustafa; Kırım Atasözleri (I), Sf. 395 — (II) 430 — (III) 495 — (IV) 544 — (V) 606.
- BEŞE** M. Enver; Anadolu'da göçebe Türkler, Sf. 486 — İktisadi folklor; Faizcilik, 581.
- CANBULAT** Cevdet; Kâtilinin bilinmeyen de-yişleri, Sf. 396 — Saz şairlerinin dilin-de firkat, gurbet, aşk, 422 — Gevherin-bilinmeyen deyişleri, 459 — Fakir Rüstünün Nizip cengi destanı, 491 — Ka-racaoğlan'da dil ve nesredilmemiş üç şiir-i, 518 — Deruninin bir destanı ve altı Derunî, 574 — Acı bir ölüm; Nailiyi kay-bettik, 687.
- ÇAĞLAR** Behçet Kemal; Türkülerimiz: Yur-dun dört bucağından sesler, 409 — Biz-de dağ taş, kurt kuş konusur, 441 — Bardızlı Aşık Nihânî, 530 — Masal ve destan dünyamız, 565 — Aşıklar kahve-si ve halk hikâyeleri, 641 — Beşyüz yıl boyunca İstanbul'un mührü, 722 — Bat-tal Gazi destanından: Değirmene sesle-niş, 477.
- ÇALDAÇ** Mustafa; Acı bir ölüm; Ali Huzû-ri Coşkunu kaybettik, Sf. 443.
- ÇAPANOĞLU** Münir Süleyman; İstanbul'da eski Ramazanlarda Karagöz, Sf. 728.
- ÇAYLI** Fehim; Ilgın çocuk oyunlarından top oyunu ve neveleri, Sf. 600.
- OELASUN** Erkan; Silifkede söylenen mânî-ler, Sf. 646.
- DAMACI** Raci; Vebal görünür (Şiir), Sf. 429 — Kara günümüz (şiir), 433 — Azerî Türklerinde niyet, fal, ölüm, ağı, 509 — Azerbaycanlı Aşık Peri hanım, (I) 652, (II) 680 — Azerbaycan bayatileri (I), 479.
- DEMİROĞLU** Falz; Ercişli Emrah, Sf. 647.
- DİZDAROĞLU** Hikmet; Kitaplar ve şahıs-lar: Bir monografi tahriri (II), 411 — Aşık Ömerin yeni şiirleri, (V) 445 — (VI) 508 — (VII) 553.
- EKİNCİ** Cemal; Sarıkamışın Bozkuş köyü âdetleri; Sf. 420.
- ERDOĞAN** Abdülkadir; Silleli Sururinin ya-yınlanmamış şiirleri (III) Sf. 479 — (IV) 588.
- ES** Hikmet Feridun; İstanbul en renkli mu-harririni kaybetti, Sf. 559.
- EVLİYA ÇELEBİ**; Rumelihisarı (Boğazke-sen) ve Fatihe ait bir efsane, Sf. 729.
- EVREN** Afî; Konyada ocaklar, irvasalar,

ARAŞTIRMALARI

- tekkeler, (I) Sf. 439 — (II) 476 — İf-tarlık, 536 — Bir divlek destanı, 587 — Ermenekli Kel Hasan Rüstünün Atatürk destanı, 634 — İstanbul'un külfetli nimet-leri, 671.
- EYÜBOĞLU** Bedri Rahmi; Eleştirme-bulaş-tırma, Sf. 657.
- EYÜBOĞLU** İsmet Zeki; Karadeniz türküle-rinde yerme ve eğlenme mizahları, Sf. 526 — Karedinze kıyafet ve gemi üze-rine türküler, 583 — Karadeniz asker türkülleri, 669.
- FINDIKOĞLU** Prof. Ziyaettin Fahri; XXII. Milletlerarası Müstesrikler Kongresi ve Türk folklorculuğu, 401 — Türk folklo-runda isim meselesi, 609 — Türk folk-lorcusu Ahmet Şükrünün X. ölüm sene-si, 705.
- GABRİEL** Prof. Dr. Albert; Halk elbiseleri sergisi ve Türk sanatı, 433.
- GAZİMİHAL** Mahmut Ragıp; Anadolu oyun-ları (I) Sf. 386 — (II) 403 — (III) 418 — Yurd Türkülerinden, (I) 473 — (II) 487 — Kitaplar arasında: Karacaoğlan, 517 — Çan korları ve şingirtili oyunlar, 577 — Halk inanışlarında davul, 613 — Müsiki tarihimiz ve folklor malzemesi, 692 — Oyun giyimi ve giyim yasaklığı, 740.
- GİRTLİOĞLU** Necmettin; Doğu Karadeniz-de avcılık ve av âletleri (II), Sf. 426 — (III) 511 — (IV) 542 — (V) 608.
- GOCUL** Basri; Cesaret yaştâ değil yürek-tedir (Şiir), Sf. 453 — Oğuzlamadan: At-cağım, hey atcağım (Şiir), 514.
- GÖKALP** Mehmet; Aşık Sefilli ile Bala Be-hin karşılaşması, Sf. 388 — Aşık Niha-nî ile Mıhrıban, 458 — Huzuri dolayısıyla zarurî bir cevap, 493 — Huzuri İstan-bulda, 537 — Yusufeli'li sazşairi Aşık Pervani, (I) 627 — (II) 643 — Tercanlı Aşık Davut Sulari, 713.
- GÖKÇEN** İbrahim; Makedonya Yürük folk-loru, (VII) Sf. 415 — (VIII) 448 — (IX) 503 — (X) 616 — (XI) — 648 — (XII) 667 — (XIII) 699 — (XIV) 718 — (XV) 750.
- GÖĞÜCELİ** Yaşar Kemal; Tekerlemeler nerede, nasıl ve ne zaman söylenir (I), Sf. 497 — Tekerlemeler (II) 534.
- GÖKÇEOĞLU** Sait; Dr. Wilhelm Pesslere göre Halkbilgisi coğrafya metodu (I), Sf. 537 — (II) 557.
- GÖZENOĞLU** Niyazi; Beni ararsan (Şiir) Sf. 496.
- GÜNEY** Erişatun Cem; Halk Hikâyeleri, Sf. 385 — Cennet Bursa efsanesi, 466 — Fıkralarına göre Nasreddin Hocanın port-resi, 678.
- GÜNGÖR** Kemal; Naci Kumun ardından, Sf. 519.
- GÜNTAN** Adnan Tahir; Acı şeyler, fakat, Sf. 559.
- HALICI** Feyzi; Konuşan seccade, Sf. 417.
- HİNÇER** İhsan; Ayn folklor ve etnografya ile ilgili olayları, Sf. 424 — Ey zalim güzel (şiir), 439 — Kitaplar arasında: Ankaranın eski evleri, Eremler gazileri, Epopemiz Oğuzlama, Masmavi, Aynalar sustu, 512 — Jübilesi münasebetle Aşık Veysel Şatıroğlu, 529 — İçtimai tedri-satta folklor, 661 — Kitaplar arasında: Türk Halk edebiyatı, Yurddan sesler, Folklor sözleri, Nailî'den şiirler, Konyalı Aşık Şem'i konuşuyor, 591 — Kitaplar arasında: Karacaoğlan, 623 — Affedemi-yeceğimiz hatâlar, 673 — İstanbul folk-loru, 721.
- İŞÇİLER** Sâlim Sami; Tekirdağ'da Hidrel-lez, Sf. 746.
- TAMBURACI** Aşık Ali; Bir mektup: Türkü-lerimiz tahrip olunmaktadır, Sf. 665.
- TANSEL** Oğuz; Türkü ve destanların doku-su, yaşayan yönleri, Sf. 707.
- TANYOL** Doç. Dr. Cahit; Vatân ve toprak, Sf. 465 — İçtimai şahsiyet, 545 — Bir eleştirmeci ile bir dolâştırmacı, 674.
- TECER**, Ahmet Kudsi; Jübilesinde Aşık Vey-sel Şatıroğlu, Sf. 546.
- TEOMAN** Zeki; Bozkurt efsanelerinin Anado-ludaki izleri, Sf. 525.
- TEVETOĞLU** Dr. Fethi; Yıkırılan Gül Ba-ba tekkesi, Sf. 515.
- TÜKEK** Ziya Nuri; Erzurum'da Çifte Mi-nareler efsanesi, Sf. 446.
- TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI**; Ki-taplar arasında: Alaca Höyük, Erzurum-lu Emrah hayatı ve şiirleri, Urfa folk-lorundan bir demet, Türkçe-İngilizce şi-ve misalleri gösteren (atasözlü) sözlük, Bir köyden bir insan, Millî Mücadelede İstanbul mitinkleri, Sf. 429 — Folklor elkitabı, 441 — Bu toprağın sesi: Mem-leket havaları, 455 — Kenan Özbek ve eserleri, 624 — Türk Halkbilgisi Derne-ğinin yıllık raporu, 689.
- KARAHAN** İbrahim H.; Urfada gölden çı-kan su aşırısı efsanesi, Sf. 462.
- KAYGILI** Osman Cemal; Eski İstanbul'da semaî kahveleri, Sf. 733.
- KILIÇ** Atilla; Mersinde kurşun dökme ve urasa, Sf. 691.
- KIRZIOĞLU** M. Fahrettin; Gökten inen ej-derha efsanesi, Sf. 697 — Ahıska des-tanlarından ikisi, 753.

- KOÇ Mustafa;** Cire'de yayla göçümü, Sf. 563 — Ciredede söylenen bilmecceler (I), 656.
- KOŞAY Dr. Hamit Zübeyr;** Kore dilinde Türkçe ile müsterek unsurlar, Sf. 449.
- KUM Naci;** Bekçi baba destanları (III), Sf. 637 — (IV) 726.
- MEMİŞOĞLU Fikret;** Harputun kına geceleri (I) Sf. 500 — (II) 603 — Mânicî Dilşat Hanım, 758.
- OĞULTÜRK Halil Cemal;** Halk danslarımız toplanyor, Sf. 682 — Trakya millî dansları, 745.
- OKAY Haşım Nezih;** Bursada derlenen bazı mâniler (I), Sf. 573 — (II) 602 — (III) 672 — (IV) 712.
- OKUR Ragıp;** Dohtur (Doktor) Ali türküsü ve yakılışı, Sf. 619.
- ORHAN Tarık;** Ay türküleri (şîr) Sf. 427 — Dağlar (Şîr) 520.
- ÖZCAN İhsan;** Bir Erzurum köyünde bahar âlemi, Sf. 527.
- ÖZTELLİ Cahit;** Kitaplar arasında: Emrahın ikinci basılışı, Sf. 390 — Aşık Ömer'in ustası Şerifi, 405 — Erzurumlu Emrah hakkında yeni bilgiler, 454 — Vahit Lâtfî Salcınm gizli hazinesi, 483 — Vahit Lâtfî Salcınm ideali ne idi, 521 — Naci Kumu da kaybettik, 492 — Adnan Saygunun Karacaoğlan kitabı münasebetle, 548 "Folklor sözleri", 593 — Folklor enstitüsü ihtiyacı ve Kuroğlu, 625 — Nailiden şîrler ve Şebinkarahisar şairleri, 650 — Derdiçok, 685 — Konyalı Aşık Şem'i hakkında yeni bilgiler, 738 — Zilede doğum ve âdetleri (I), 436 — (II) 478 — (III) 506 — (IV) 571 — (V) 618 — (VI) 661 — (VII) 695.
- ÖZTOPRAK Rıza Rifat;** Uçtu Leylâm oyunu, Sf. 688.
- ÖNDER Ali Rıza;** Aşık Ali Huzûri Coşkun, Sf. 639 — Tunceli bölgesindeki Aşiret ve kabile adları, 757.
- ÖNDER Mehmet;** Sazşairleri: Karamanlı Gufranı, Sf. 438 — Bir Konya efsanesi: Kaşıkçı güzeli, 568 — Bir Konya efsanesi: Bülbülü ötmeyen şehir, 681.
- ÖNDER Zafer;** Şimdiye kadar derlenmemiş Konya mânileri, (II) Sf. 428.
- PEKBAŞARAN Adil;** İki Bayram arasında neden evlenilmiyor, Sf. 744.
- PETEKCİ Ahmet;** Gellirmola (Şîr), Sf. 584 — Bozkır köylerinde yemlilik ve saç kesme, 622 — Bozkırda halk inanışları: Güneş ve Ay tutulması, 661 — Halk inancı ve tedavileri: Aydaşlık, kurşun dökme, dalak kesme, 756.
- PÜSKÜLLÜOĞLU Ali;** Fıkra: Konuşkanlığın cezası, Sf. 560 — Çiçekler (Şîr), 592.

- SAN Salih;** Besni halk masalları: Baltacı Ömer Paşa, Sf. 704 — Canpolat masalı, 720 — Çoban masalı, 752, Deli karı masalı, 763.
- SAVAŞCI Mehmet Fethi;** Kışladan mektup (şîr), Sf. 432 — Ümmet Ali türküsünün doğuşu, 592.
- SÜMER Dr. Faruk;** Dede-Korkut kitabına dair bazı düşünceler, Sf. 467.
- URAZ Murat;** İstanbul tekkeleri ve son durumları, Sf. 724.
- UZUNOĞLU Sadık;** Uygur halk dansları, Sf. 406 — Türk halk müziğinde çok seslilik, 632 — Anadolu halk müziği ve müzikle ilgili konulara ait notlar, 742.
- ÜLKEN Prof. Hilmi Ziya;** Türk folklor araştırmaları, Sf. 481 — Millî destan ve folklor, 513.
- ÜLKÜTAŞIR M. Şakir;** Yakın zamanlara kadar Sinop ve muhitinde Hidirelez gününe ait âdetler nasıldır, Sf. 695.
- ÜNVER Prof. Dr. A. Süheyl;** Ayasofyaya ait İslâmî bir efsane, Sf. 736.
- VAROL Veli;** Eğri büğrü istemem, Sf. 482 — Çumramın Alan köyünde tınas savurma ve tahılın taşınması (VI), 532 — Saman çekme, buğday yuma (VII), 620 — Bulgur çekme, kış hayatı (VIII), 764.
- YANBEY Mahmut Kemal;** Köroğlu İstanbul'da, Sf. 761.
- YASTIMAN Şemsi;** Pır üstad geldi (şîr), Sf. 550.
- YETİŞEN Rıza;** Naldökende kadın ve erkek çalışmaları, 393.
- YOLCU Elazığlı;** Erenler bezmi (Şîr), Sf. 444.
- YURDATAP Selâmî Münir;** Bir İstanbul masalı: Ali Cengiz oyunu, Sf. 735.
- YÜZBAŞIOĞLU Muammer;** Akşehir sıra ya-renleri, Sf. 635.

AYIN OLAYLARI

- 1951 Halk Melodileri derleme gezisi, Milletlerarası musiki konseyi, Parâmentolar konferansı dolayısıyla tertiplenen millî danslar festivali, Trakya dansları toplanyor, Milletlerarası etnografya ve folklor kongresi, Vahit Lâtfî Salcınm metrukâtı, Sf. 389 — Millî Eğitim Bakanlığının halk melodileri derleme heyetinin Halkbilgisi Derneğini ziyareti, 416 — Folklor ve etnografya enstitüsü kuruluyor, Prof. Dr. Süheyl Ünver'in takdire karşınan bir jesti, Türk Halkbilgisi Derneğinin yıllık kongresi, 461 — Prof. Wolfram Eberhardın Türkiyedeki araştırmaları, 471 — Memleket geceleri, Türk Halkbilgisi Derneği konferansları, yeni kurulan bir folklor derneği, Aşık Veysel Şatıroğlu jübilesi, 428 — Folklor geçit resmi, 544 — Son halk türküleri derleme gezisi, 568 — Türkiye güzelliği kraliçesi Gelengülün millî kıyafetli bir resmi, 569 — Millî oyunlar ve türküler festivali, 579 ve 601 — İlk Türk operası "Kerem ile Aslı"ya ait bir resim, 711.

MONTH'S FOLKLORE NEWS

- Page: 392 — 440 — 456 — 464 — 472 — 569 — 601 — 711.

OKUYUCULARIMIZA

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Bu sayı ile 2 inci cildini de doldurmuş bulunmaktadır. 48 aydanberi her ayın ortasında, gecikmeden çıkarmaya çalıştığımız dergimize gösterdikleri yakından ilgiden dolayı bütün abone ve okuyucularımıza teşekkür ederiz.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI, 2 nci cildile birlikte 4 sayısını da doldurmuş bulunuyor. İdealist kadro arkadaşlarımızla, okuyucu ve abonelerimizin bundan sonra da bize yardımcı olmalarını temenni ediyoruz. Dergimiz, gücümüz yettiği imkânlarımız elverdiği müddetçe, en zor şartlar altında dahi çıkması devam edecektir.

Dergimizin 2 nci ciltleri de 1 nci ciltleri gibi zarif bir şekilde ciltlenmiştir. Beher cildin fiyatı 750 kuruştur.

Eksik sayılarımızı 25 er kuruşluk pul mukabilinde adresimizden aldırabilirsiniz.

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi S. No. 17, İstanbul

T.C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları

1953 İKRAMİYELERİ YEKÜNÜ

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve

DOLGUN PARA İKRAMİYELERİ

FAZLA TAFSİLAT İÇİN 444 ŞUBE VE AJANSIMIZ EMRİNİZDEDİR

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.

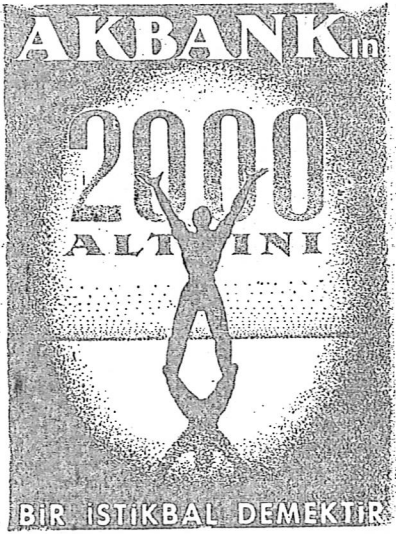
Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücretle tâbi değildir.

Basılmıyan yazılar talep vaktünde lade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dingi ve Basılı: EKİCİGİL MATBAASI

«Türk Halkbilgisi Derneği»nin neşriyat organıdır

240